

ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน-มิถุนายน 2562

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และการสื่อสารเพื่อการพัฒนาพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 ROLES OF THE MEDIA IN RADIO AND TELEVISION BROADCASTING AND COMMUNICATION FOR DEVELOPMENT IN SPECIAL ECONOMIC ZONE 4.0

สุทธิดา นาคเจริญ*
Suttida Nakcharoen
วีรยุทธ สายฟ้า**
Weerayut Saifar
ธนกฤตา สงพล**
Thanakritta Songpoon

บทคัดย่อ

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เพิ่มขีดความสามารถของประเทศ กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคง โดยใช้กลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ สนับสนุนพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุน SMEs และการลงทุนต่อเนื่อง และจัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน โดยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนเพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในยุค 4.0 ดังนั้น ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ควรพัฒนารูปแบบการผลิตรายการให้มีความสอดคล้องกับสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ และเน้นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการเกษตร พัฒนาชลประทาน การสื่อสารในงานสาธารณสุข การสื่อสารในการวางแผนครอบครัว และการสื่อสารกับการรู้หนังสือ โดยยึดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นหลักในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

คำสำคัญ: เขตเศรษฐกิจพิเศษ, วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์, สื่อมวลชน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาโฆษณาประชาสัมพันธ์ยุคดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
e-Mail: suttida440436@hotmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ABSTRACT

The purpose of special economic zones developmental is to attract foreign direct investment (FDI) for strengthening country's capacity, escalating prosperity to the region, decreasing inequality, raising the quality of life of people, and solving security problems. There are four important strategies which are supporting new economic areas, infrastructure, SMEs and continuous investment, and organizing border economic areas-using the form of communication through mass media to communicate and enable people to earn knowledge about economic development in the 4.0 era. Therefore, the radio production and television programs should develop the production model to be consistent with the economic development conditions and focus on communication for development in five areas; communication in agricultural development, communication in the lake development, chairman of public health communication, communication in family planning, and communication with literacy by adhering to the role of the media primarily in the production of radio and television programs.

Keywords: special economic zone, radio and television, mass media.

บทนำ

ปัจจุบันบทบาทของสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการสื่อสารในยุคดิจิทัล มนุษย์มีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคธุรกิจก็มีการปรับตัวให้การดำเนินธุรกิจมีความสอดคล้องกับโลกการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน ดังนั้น หากเชื่อมโยงเรื่องของการสื่อสารกับการพัฒนาประเทศ คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในยุค 4.0

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์กับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0
2. เพื่อนำไปปรับปรุงและประยุกต์กับการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0

เขตเศรษฐกิจพิเศษ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, ออนไลน์, 2558) คือ เขตพื้นที่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรม การบริการ หรือกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษมีหลายประเภท เช่น เขตการค้าเสรี เขตอุตสาหกรรมเสรี เขตปลอดภาษี เขตการค้าชายแดนเสรี และเขตพัฒนาการส่งออก (แปรรูป)

ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 คณะกรรมการนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กพน.) ได้กำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็น 2 ระยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) เพิ่มขีดความสามารถของประเทศ กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคง โดยใช้กลยุทธ์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. สนับสนุนพื้นที่เศรษฐกิจใหม่
2. สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน
3. สนับสนุน SMEs และการลงทุนต่อเนื่อง
4. จัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน

ประโยชน์ที่ประเทศไทยในฐานะประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคจะได้รับจากการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษคือ การส่งเสริมการลงทุนในประเทศ การส่งเสริมการส่งออก การส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตสินค้า เป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าในภูมิภาค เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดภายในภูมิภาค

ประเทศไทยได้กำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 1 ไว้ใน 5 จังหวัด 6 พื้นที่ มีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

1. เขตเศรษฐกิจพิเศษตราด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ มีด่านบ้านหาดเล็กเป็นจุดผ่านแดนเชื่อมจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเกาะกง ตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการฟื้นฟูสุขภาพ การเดินเรือท่องเที่ยว การค้าชายแดนปลอดภาษี คลังสินค้า การขนส่งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ ศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ คลังสินค้า ห้องเย็น และแปรรูปสินค้าเกษตร อาหาร ประมง
2. เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก ครอบคลุมพื้นที่อำเภอแม่สอด พบพระ และแม่ระมาด มีด่านแม่สอดเป็นจุดผ่านแดนเชื่อมต่อเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา ซึ่งมีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเมียวดีสามารถเชื่อมโยงไปยังเมืองย่างกุ้ง อินเดี และจีนตอนใต้ได้ ตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ผลิตภัณฑ์เซรามิก เครื่องหนัง อัญมณีและเครื่องประดับ ชิ้นส่วนประกอบยานยนต์ และกิจการด้านโลจิสติกส์

3. เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร ห้วยใหญ่ และดอนตาล มีด่านมุกดาหารเป็นจุดผ่านแดนเชื่อมต่อแขวงสะหวันเขต ประเทศลาว ซึ่งมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวัน-เซโน ตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ แปรรูปอาหารและเครื่องดื่ม ยางพาราและผลิตภัณฑ์ บริการฟื้นฟูสุขภาพ เครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน ศูนย์การเปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ คลังสินค้า และศูนย์กลางสินค้าเกษตร

4. เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ครอบคลุมพื้นที่อำเภออรัญประเทศและวัฒนานคร มีด่านอรัญประเทศเป็นจุดผ่านแดนเชื่อมต่อจังหวัดบันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3 แห่ง คือ ปอยเปต-โอเนียง ชันโค-ปอยเปต และบริเวณเมืองศรีโสภณ ตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ แปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร พลังงานทดแทน สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ ศูนย์กระจายสินค้า และกิจการสนับสนุนการท่องเที่ยว

5. เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสะเดา มีด่านสะเดาและด่านปาดังเบซาร์เป็นจุดผ่านแดน เชื่อมต่อรัฐเคดาห์และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมและระบบถนน-ระบบรางเชื่อมโยงชายแดนไทย ตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ ยางพาราและผลิตภัณฑ์ เครื่องเรือน ชิ้นส่วนยานยนต์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม แปรรูปอาหารทะเล และอาหารฮาลาล

การที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไป อาทิ การพัฒนาโครงข่ายพื้นฐานทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และทางราง มีการปรับปรุงระบบศุลกากร โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริหารจัดการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย ดังนั้น การพัฒนารูปแบบรายการในสื่อมวลชนต่างๆ จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะได้กล่าวต่อไป

ดร. เสาวร็จ รัตนคำฟู นักวิชาการอาวุโสทีดีอาร์ไอ (คมชัดลึก, ออนไลน์, 2558) กล่าวถึงการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษว่า หากประเทศไทยต้องการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันแทนที่จะใช้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อย่นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นฐานการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลควรแปลงเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้เป็น “เขตนวัตกรรมพิเศษ” (Special Innovation Zone: SIZ) โดยเน้นอุตสาหกรรมที่อยู่บนฐานความรู้ (knowledge-based sector) เช่น ซอฟต์แวร์ การออกแบบ การวิจัยและพัฒนา โดยต้องเน้นแรงงานมีทักษะสูงต่างชาติ เช่น โปรแกรมเมอร์ หรือนักวิชาชีพต่างชาติ ให้ทำงานในไทยได้โดยง่ายแทนการใช้แรงงานทักษะต่ำจากต่างประเทศ เป็นต้น

สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

หน้าที่ของสื่อมวลชน

สุภิญญา สุดบรรทัด (2549, หน้า 4 อ้างถึงใน สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์, 2559 หน้า 52) กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. **หน้าที่ต่อสาขาวิชาชีพ** หมายถึง ปฏิบัติภารกิจของสื่อมวลชนและหน้าที่รับผิดชอบให้ดี
2. **หน้าที่ต่อตนเอง** หมายถึง ปฏิบัติตนให้เป็นคนดี รู้จักพัฒนาตนเอง ดูแลร่างกายให้แข็งแรง สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
3. **หน้าที่ต่อผู้อื่น** หมายถึง ยอมรับในเสรีภาพและสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ มองผู้อื่นในแง่ดี ทำประโยชน์ให้แก่สังคม

4. **หน้าที่ต่อคุณธรรม** หมายถึง ยอมรับนับถือความจริง ความถูกต้องและคุณความดีต่าง ๆ ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของคุณธรรม ไม่เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 ในสังคมปัจจุบันต้องอาศัยสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในสังคม ตามแนวคิดของ ลาสเวลล์ (Lasswell) และแมคไควล์ (Mcquail)

บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีเช่นเดียวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ตามแนวคิดของ ลาสเวลล์ (Lasswell) และแมคไควล์ (Mcquail) (Lasswell & Mcquail, 2000, pp. 79-80 อ้างถึงใน สุทธิ ชัตติยะ, 2555, หน้า 63-64) ดังนี้

สื่อมวลชนเป็นผู้เฝ้าระวังและตรวจสอบสังคมและการเมือง หมายถึง การสอดส่องและติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมมารายงานให้สมาชิกในสังคมได้ทราบ

การเฝ้าระวังสังคมนั้น ตรงกับหน้าที่ของการ “แจ้งให้ทราบข่าวสาร” (to inform) กล่าวคือ สื่อมวลชนจะคอยดูว่ามีเหตุการณ์หรือเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นในสังคม แล้วเลือกมานำเสนอโดยมีการกลั่นกรองข่าวสารตามองค์ประกอบของข่าว

สื่อมวลชนประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้อยู่ร่วมกันได้ หมายถึง หน้าที่ในการติดตาม ศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถี่ถ้วนแล้วนำมาชี้แจง เพื่อช่วยให้คนในสังคมที่แตกต่างกันเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อย

การประสานสัมพันธ์นั้น ตรงกับหน้าที่ในการชักจูงโน้มน้าวใจในการสื่อสาร และยังตรงกับหน้าที่ในการวิเคราะห์ วิจารณ์ พร้อมกับการเสนอแนะวิธีการแก้ไข ซึ่งเป็นการแสดงความเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม

สื่อมวลชนถ่ายทอดมรดกทางสังคม หมายถึง หน้าที่ในการเผยแพร่ ถ่ายทอดหรือสืบทอดความรู้ ความบันเทิง ค่านิยม ทศนคติ และบรรทัดฐานของสังคมจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง เพื่อให้วิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ตลอดไป

บทบาทหน้าที่ที่ไม่พึงประสงค์ของสื่อมวลชน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน หากการปฏิบัติหน้าที่นั้นไม่สมบูรณ์ อาจเกิดผลลัพธ์ที่ได้ในลักษณะเชิงลบ โดยการทำหน้าที่ที่ไม่พึงประสงค์ (dysfunctions) ของสื่อมวลชนตามบทบาทหน้าที่หลัก (สุทธิ ชัดติยะ, 2555, หน้า 72-73) มีดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการเฝ้าระวัง (surveillance) วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จำเป็นต้องให้ข่าวสารแก่ประชาชน แต่ก็อาจมีผลทำให้เกิดการตื่นตระหนกกับคนส่วนมาก และอาจเป็นการชี้นำให้กระโดด ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้เท่าทันและไหวตัว เช่น การนำเสนอข่าวน้ำท่วมครั้งใหญ่ทำให้คนวิตกกังวลจนฆ่าตัวตาย เป็นต้น

2. บทบาทหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ (correlation) วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นผู้ประนีประนอมข้อขัดแย้งในสังคม แต่ก็อาจมีผลทำให้คนในสังคมขาดความคิดสร้างสรรค์หรือไม่มีความคิดเห็นในการวิพากษ์วิจารณ์ และยอมรับสิ่งที่เป็นอยู่มากเกินไป แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่เหมาะสมก็ตาม เป็นเหตุของการขาดความหลากหลาย และขัดขวางการเปลี่ยนแปลงสังคม

3. บทบาทหน้าที่ในการขัดเกลาสังคม (socialization) วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้และการศึกษา แต่ก็อาจมีผลทำให้สังคมมีลักษณะเป็นสังคมมวลชนมากขึ้น พึ่งพาสื่อมวลชนมากขึ้น และความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง เป็นเหตุของการขาดความหลากหลายของวัฒนธรรมย่อย

4. บทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง (entertainment) อาจทำให้สังคมหมกมุ่นอยู่กับความบันเทิงจนไม่สนใจกิจกรรมเพื่อสาธารณะอื่น ๆ เกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงความเป็นจริง ทำให้คนในสังคมเกิดความเฉื่อยชาและขาดความกระตือรือร้น

ดังนั้น แนวทางที่จะทำให้วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ไม่มีบทบาทหน้าที่ที่ไม่พึงประสงค์ของสื่อมวลชน รัฐจึงจำเป็นต้องวางมาตรการขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่เป็นสื่อมวลชนแล้ว บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ยังต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารด้วย ได้แก่

1. ความต้องการที่จะมีผู้คอยดูแลความปลอดภัยให้โดยการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือส่งข่าวสารมาได้รับทราบ
2. ความต้องการที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการหาข้อตกลงข้อยุติในประเด็นต่าง ๆ
3. ความต้องการเรียนรู้ศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบอาชีพหรือเพื่อความสุนทรีย์ของชีวิต
4. ความต้องการรื่นเริงบันเทิงใจ เพราะความสนุกสนานเป็นความพอใจที่คนส่วนใหญ่แสวงหา

บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

การสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ต่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ออนไลน์, 2554) ดังนี้

1. การให้ข่าวสาร ก่อนที่ประเทศจะพัฒนาไปได้นั้น ประชาชนของประเทศจะต้องรับข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ก่อน การสื่อสารเพื่อพัฒนาจึงมีบทบาทหน้าที่ต่อการให้ข่าวสาร คือขยายขอบเขตของสิ่งแวดล้อม ดึงประชาชนมาสู่จุดสนใจ ยกระดับความมุ่งมาดปรารถนาของประชาชน และสร้างบรรยากาศแห่งการพัฒนา

2. การชักจูงใจ การพัฒนาประเทศ สังคม ชุมชน ท้องถิ่น ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน คือประชาชนต้องเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของตนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ในสังคมในประเทศที่กำลังพัฒนา และใช้การสื่อสารทำหน้าที่ชักจูงใจประชาชนให้เปลี่ยนวิถีชีวิตของตน และตัดสินใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาอย่างจริงจัง

3. การให้การศึกษา การสื่อสารสามารถทำหน้าที่ให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ประชาชน เพื่อประชาชนจะสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการพัฒนาประเทศได้ โดยจะใช้การสื่อสารมวลชนทำหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

รูปแบบการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในเขตพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 ตามบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนา

ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้น่าสนใจควรเลือกรูปแบบการจัดรายการให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ปัจจุบัน โดยบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนามีดังนี้

1. **การสื่อสารในการพัฒนาการเกษตร** ควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรที่มีสาระสอดคล้องกับการพัฒนาเขตพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 ตัวอย่างเช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษตราด มีตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้น เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร มีตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ ยางพาราและผลิตภัณฑ์ และศูนย์กลางสินค้าเกษตร เป็นต้น

2. **การสื่อสารในการพัฒนาชลประทาน** ควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ในการพัฒนาชลประทาน ตัวอย่างเช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร มีธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน เป็นต้น

3. **การสื่อสารในงานสาธารณสุข** ควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้เรื่องสาธารณสุข มีตัวอย่างธุรกิจเป้าหมาย ได้แก่ บริการฟื้นฟูสุขภาพ เป็นต้น

4. การสื่อสารในการวางแผนครอบครัว ควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว เพราะครอบครัวที่ดีคือรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ

5. การสื่อสารกับการรู้หนังสือ ควรพัฒนารูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้สำหรับการพัฒนาประเทศให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ปัญหาการไม่รู้หนังสือนับเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของนักวางแผนพัฒนา มีการตั้งข้อสันนิษฐานว่า การไม่รู้หนังสือในโลกที่สามเป็นผลมาจากการละเลยในเรื่องดังกล่าว และผู้ที่ไม่รู้หนังสือก็มีคุณค่าในความเป็นมนุษย์น้อยกว่าผู้ที่รู้หนังสือ แต่ก็มีการศึกษาให้เห็นแล้วว่าไม่จริง โดยมีการศึกษากับเกษตรกรในบราซิลได้พบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาดำบางครั้งไม่เป็นผู้ที่ทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ยากนัก ผลกระทบของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้คือ ข่าวสารอะไรที่จะนำไปเผยแพร่ด้วยสื่อ/ช่องทางใด และจะมีประสิทธิภาพเพียงใด เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเช่นเดียวกับการพัฒนาอื่น ๆ หากการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนยังคงเป็นแบบเบื่องบนสู่เบื่องล่าง และเน้นการพูดมากกว่าทำ ก็คงไม่เกิดประโยชน์อะไรในการพัฒนา (ณรงค์ สมพงษ์, 2543, หน้า 222)

ในขณะที่ความเห็นของคนในแวดวงสื่อมวลชน เช่น สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (สายธุรกิจสื่อ) บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน) จากงานสัมมนา New Ecosystem for Success โดยสมาคมมีเดียเอเยนซี (แบรนดอินไซด์, ออนไลน์, 2561) กล่าวถึงสื่อวิทยุว่า “ข้อดีของวิทยุ ในบรรดาสื่อทั้งหมด วิทยุมีสิ่งที่สื่ออื่นไม่มีคือ ความผูกพัน มี Relationship มีความสัมพันธ์ระหว่างคนฟังกับดีเจ ความสัมพันธ์นี้หายากจากสื่ออื่น ในหนังสือไม่มี เราไม่เห็นหน้าตาคนเขียน ทีวีก็ไม่มี ดีเจคือตัวตนจริง ๆ ของคน ๆ นั้น รายการสดมาปรุงแต่งไม่ได้ ดีเจที่ประสบความสำเร็จจะมีคาแรคเตอร์เฉพาะตัวที่ทำให้คนฟังรู้สึกคุ้นเคย เหมือนคนฟังฟีดแบ็กก็จะประมาณนี้ มีความสัมพันธ์ที่พอดีกับคนฟัง ไม่ได้ไกลไปเหมือนคนในครอบครัวที่พูดอะไรก็ไม่ฟัง ไม่ได้ห่างไปจนไม่รู้จัก เป็นคนใจดีที่ขอเพลงก็เปิดให้ ถามอะไรปรึกษาอะไรก็ตอบได้ อยู่ไปอยู่มาเกิดความผูกพันขึ้น”

บทสรุป

ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในเขตพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 ควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นหลักสำคัญในการสร้างสรรค์รูปแบบรายการที่เหมาะสมกับการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการเตือนภัย บทบาทหน้าที่ในการประสานสัมพันธ์ บทบาทหน้าที่ในการขัดเกลาสังคม และบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิงนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ได้ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ผลกระทบของการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 คือ ข่าวสารอะไรที่จะนำไปเผยแพร่ด้วยสื่อ/ช่องทางใดและจะมีประสิทธิภาพเพียงใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4.0 หากวิธีการการสื่อสารยังคงเป็นแบบการสื่อสารทางเดียวและเน้นการพูดมากกว่าการกระทำ จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น การใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นหลักสำคัญ

บรรณานุกรม

- คมชัดลึก. (2558). **เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำอย่างไรให้ได้ประโยชน์ที่แท้จริง?** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.komchadluek.net/news/economic/207062> [2562, 9 กุมภาพันธ์].
- ณรงค์ สมพงษ์. (2543). **สื่อสารมวลชนเพื่องานส่งเสริม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- แบรนด์อินไซด์. (2561). **วิทยุยังไม่ตาย เพียงแค่เปลี่ยนดีไวซ์ เทคโนโลยีทำให้ชีวิตง่ายขึ้นมาก: เรียนรู้การปรับตัวของสื่อวิทยุในยุคไฮบริด กับ “ฟีดแบค สายทิพย์”** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://brandinside.asia/interview-djpchod-radio-adaptive/> [2562, 9 กุมภาพันธ์].
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. (2554). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://elearning.psu.ac.th/index.php?mod=Courses&op=course_lesson&cid=153&sid= [2562, 9 กุมภาพันธ์].
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. (2558). **เขตเศรษฐกิจพิเศษไทย 5 จังหวัด 6 พื้นที่เพื่อรองรับ AEC** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=4393&filename=index [2562, 9 กุมภาพันธ์].
- สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์. (2559). **จริยธรรมสื่อมวลชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุทธิ ชัตติยะ. (2555). **หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง.